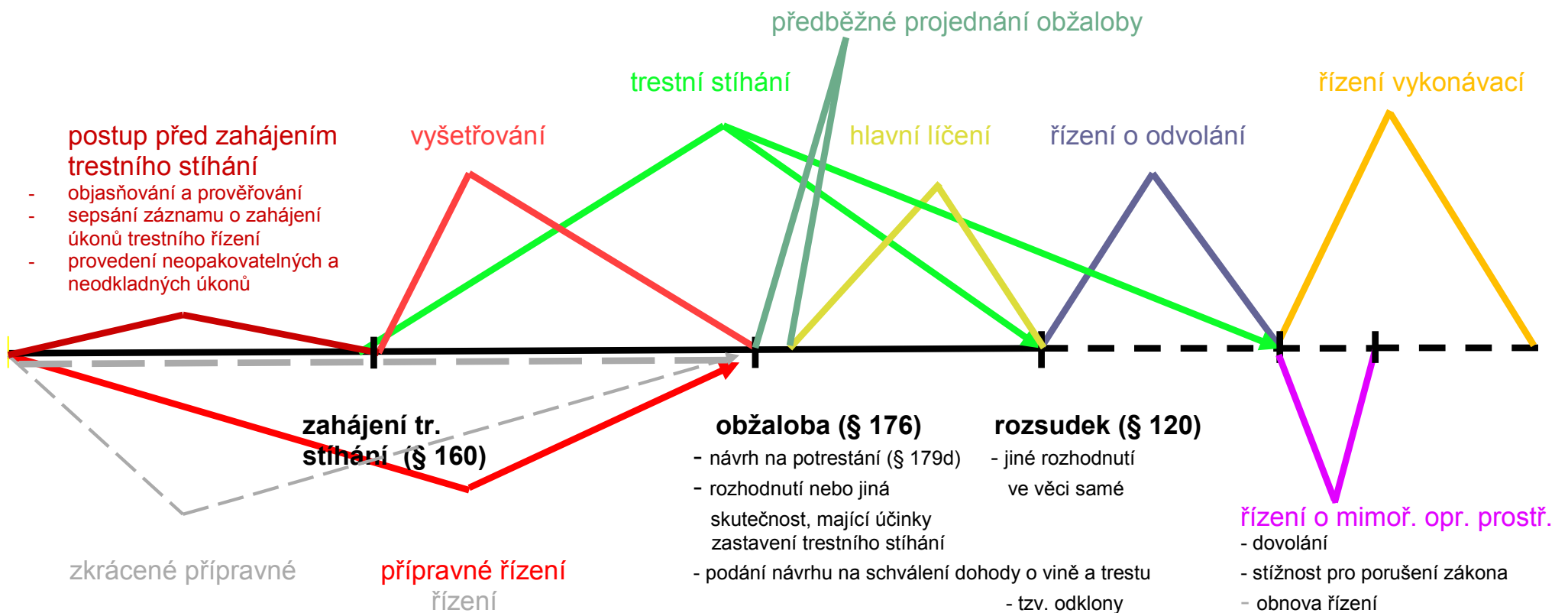

Předsoudní stádium trestního řízení

Přednáškou provází J. Provazník

Základy trestního práva procesního

Průběh českého trestního řízení

Stadia trestního řízení

- přípravné řízení
- předběžné projednání obžaloby
- hlavní líčení
- opravná řízení
- vykonávací řízení

Přípravné řízení

- první stadium trestního řízení
- probíhá zde dokazování v rozsahu nutném pro rozhodnutí, jak má řízení dále pokračovat
- probíhají zde zajišťovací úkony, aby mohl být dosažen účel trestního řízení
- 2 fáze
 - prověřování
 - vyšetřování

Funkce přípravné řízení

- vyhledávací
- filtrační
- fixační
- odklonná

Základní zásady v přípravném řízení

- zahájení na základě zásad oficiality a legality
- přípravné řízení je **neveřejné**
- zpravidla je **písemné**
- právo na obhajobu od zahájení trestního stíhání
 - předtím má při podání vysvětlení každý právo na právní pomoc advokáta (§ 158 odst. 5)
- základní zásady dokazování se uplatňují v plném rozsahu
- zásada kontradiktornosti ve zvláštní podobě
 - právo seznámit se spisem a reagovat na jeho obsah
 - v řízení před soudem, účastní-li se jej obviněný i státní zástupce

Formy přípravného řízení

- „standardní“ přípravné řízení
- zkrácené přípravné řízení
- „rozšířené“ přípravné řízení

Zkrácené přípravné řízení

- Podmínky:
 - TČ v příslušnosti okresního soudu v prvním stupni
 - TČ s horní hranicí trestní sazby nejvýše 5 let
 - podezřelý byl přistižen při činu či bezprostředně po něm nebo je důvodné očekávat, že bude možné postavit podezřelého před soud ve lhůtě 14 dní
- Důsledky:
 - policejní orgán postupuje jako při prověřování, zajišťovací úkony smí učinit jen, jsou-li neodkladné nebo neopakovatelné úkony
 - podezřelý má stejná práva, jako obviněný
 - trestní stíhání se zahajuje až doručením návrhu na potrestání soudu

„Rozšířené“ přípravné řízení

- zvláštní ustanovení o vyšetřování některých činů (§ 168 TŘ)
- Podmínky
 - tam, kde je v prvním stupni příslušný krajský soud
- Důsledky:
 - obecně se po zahájení trestního stíhání postupuje jako při standardním vyšetřování
 - policejní orgán není vázán omezeními pro výslech svědků
 - lhůta šesti měsíců pro skončení vyšetřování

Úkoly policejního orgánu v přípravném řízení

- hlavní aktér
 - fakticky vykonává většinu úkonů prověřování i vyšetřování
- postupuje z vlastní iniciativy
 - jak z hlediska práva (zásada oficiality)
 - tak fakticky (např. vytyčení vyšetřovacích verzí, stanovení plánu vyšetřování atd.)
 - někde vyžaduje souhlas státního zástupce či podání návrhu státním zástupce soudu
- dozor nad ním vykonává státní zástupce
 - policejní orgán je vázán jeho pokyny

Oprávnění pol. org. při prověřování (§ 158 TŘ)

- a) **vyžadovat vysvětlení**
- b) vyžadovat **odborné vyjádření a znalecké posudky**
- c) obstarávat **potřebné podklady**
- d) **provádět ohledání** věci a místa činu,
- e) vyžadovat **provedení zkoušky krve** nebo jiného podobného úkonu,
- f) pořizovat **zvukové a obrazové záznamy** osob, snímat **daktyloskopické otisky**, provádět osobou téhož pohlaví nebo lékařem **prohlídku těla** a jeho zevní měření,
- g) za podmínek stanovených v § 76 **zadržet podezřelou osobu**,
- h) za podmínek stanovených v § 78 až 81 **zajišťovat věci**,
- i) provádět **neodkladné nebo neopakovatelné úkony**,
- + iniciovat potřebná rozhodnutí státního zástupce či soudu (např. operativně pátrací prostředky)

Úkoly státního zástupce v přípravném řízení

- funkce dozorová
- funkce řídicí
- funkce návrhová
- funkce rozhodovací
- další funkce

Pravomoci SZ vůči policejnímu org.

- SZ si může vyhradit poskytování určitých informací (§ 8a odst. 3 TŘ)
- rozhodování o stížnostech proti usnesením PO (§ 146 odst. 2 písm. a) TŘ)
- oprávnění dle § 157 odst. 2 TŘ
- dozor státního zástupce dle § 174 TŘ
- přezkum důvodů odepření přístupu do spisu policejním orgánem (§ 65 odst. 2 TŘ)
- přezkum postupu policejního orgánu dle § 157a odst. 1 TŘ
- povinnost zaslat opis ÚZ o zahájení úkonů TŘ státnímu zástupci do 48 hodin (§ 158 odst. 3 TŘ)
- ¹³– kontrola lhůt (§ 159 odst. 2 a 3 TŘ + 167 odst. 2 a 3 TŘ)

Oprávnění státního zástupce dle § 157 odst. 2 TŘ

- uložit policejnímu orgánu provedení takových úkonů, které je tento orgán oprávněn provést a jichž je třeba k objasnění věci nebo ke zjištění pachatele.
- vyžadovat od policejního orgánu spisy, včetně spisů, v nichž nebylo zahájeno trestní řízení, dokumenty, materiály a zprávy o postupu při prověřování oznámení,
- odejmout kteroukoliv věc policejnímu orgánu a učinit opatření, aby věc byla přikázána jinému policejnímu orgánu,
- dočasně odložit zahájení trestního stíhání.

Dozor státního zástupce dle § 174 TŘ

- a) dávat závazné pokyny k vyšetřování trestných činů,
- b) vyžadovat od policejního orgánu spisy, dokumenty, materiály a zprávy o spáchaných trestných činech za účelem prověrky, zda policejní orgán včas zahajuje trestní stíhání a řádně v něm postupuje,
- c) zúčastnit se provádění úkonů policejního orgánu, osobně provést jednotlivý úkon nebo i celé vyšetřování a vydat rozhodnutí v kterékoliv věci
- d) vracet věc policejnímu orgánu se svými pokyny k doplnění,
- e) rušit nezákonná nebo neodůvodněná rozhodnutí a opatření policejního orgánu, která může nahrazovat vlastními;
- f) přikázat, aby úkony ve věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu

Úkony, které může v přípravném řízení provést jen SZ (nikoliv PO)

- požadovat údaje, které jsou předmětem bankovního tajemství a informace od správce daně (§ 8 odst. 2 TŘ)
- ustanovení opatrovníka obviněnému (§ 34 odst. 2 TŘ), zúčastněné osobě (§ 42 odst. 4 TŘ) či poškozenému (§ 45 odst. 2 TŘ)
- určení obhájce k přijímání písemností (§ 37 odst. 3 TŘ)
- zajištění nároku poškozeného (§ 47 odst. 2 TŘ)
- žádat vzetí obviněného do vazby (§ 73b odst. 1 TŘ) + další návrhy
- propustit obviněného z vazby (§ 73b odst. 6 TŘ)
- dát souhlas se zadržením podezřelého (§ 76 odst. 1 TŘ)
- dát souhlas se zajištěním nástrojů a výnosů (§ 79a odst. 1 TŘ)
- rozhodnout o zničení odňaté věci (§ 81b odst. 1 TŘ)

- nařídit osobní prohlídku (§ 83b odst. 1 TŘ)
- nařídit zadržení (§ 86 odst. 1 TŘ) či sledování zásilky (§ 87b odst. 1 TŘ)
- uložit předběžné opatření zákazu styku s určitými osobami, držet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páčání trestné činnosti, užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky a zákazu her a sázek (§ 88m odst. 2 TŘ)
- udělit souhlas s překonáním odporu při prohlídce těla (§ 114 odst. 4 TŘ)
- rozhodnout o exhumaci či o pohřbení mrtvoly, u níž je podezření na násilnou smrt (§ 115 TŘ)
- rozhodnout o tom, že náklady znaleckého posudku ponese stát (§ 151a odst. 1 TŘ)
- řešit spory o příslušnost policejních orgánů (§ 158 odst. 11 TŘ)
- povolit předstíraný převod (§ 158c odst. 2 TŘ) či sledování osob a věcí, mají-li u něj být pořízeny audio(vizuální) záznamy (§ 158d odst. 2 TŘ)
- některá rozhodnutí, jimiž se řízení končí či odkládá

§ 175 – pouze SZ je oprávněn:

- a) rozhodnout o zastavení, podmíněném zastavení nebo přerušení trestního stíhání a o postoupení věci jinému orgánu,
- b) podat obžalobu,
- c) sjednat s obviněným dohodu o vině a trestu a podat soudu návrh na její schválení,
- d) rozhodnout o propuštění obviněného z vazby
- e) nařídít zajištění majetku obviněného a určit, na které prostředky a věci se toto zajištění nevztahuje, anebo zrušit takové zajištění,
- f) provést zajištění nároku poškozeného na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení a omezit nebo zrušit takové zajištění anebo věc z něho vyjmout,
- g) rozhodnout o zničení zajištěné věci podle § 81b,
- h) nařídít exhumaci mrtvoly,
- i) navrhnout vyžádání obviněného z ciziny nebo vydání evropského zatýkacího rozkazu,
- j) provést předběžné šetření v řízení o vydání do ciziny nebo v řízení o předání na základě evropského zatýkacího rozkazu.

Úkoly soudu v přípravném řízení

- odpovědnost za výsledek přípravného řízení má státní zástupce
- rozdělení rolí mezi mocí výkonnou a soudní v trestním řízení
- soud rozhoduje jen, je-li do přípravného řízení vtažen -> nejzávažnější zásahy do základních lidských práv a svobod
- garance zákonnosti neodkladných a neopakovatelných úkonů, spočívajících ve výslechu či rekognici (§ 158a TŘ)
- ustanovení obhájce a jeho zrušení (§ 38 TŘ), vyloučení z obhajoby (§ 40a TŘ), zproštění obhajoby (§ 37a TŘ)
- rozhodnutí o společném zmocněnci poškozených (§ 44 odst. 2 TŘ) a o bezplatném zmocněnci či zmocněnci za sníženou odměnu (§ 51a odst. 1 TŘ)

Úkony, o kterých může rozhodnout jen soud

- příkaz k zatčení (§ 69 odst. 1 TŘ) a k zadržení (§ 76a odst. 1 TŘ)
- rozhodování o vazbě (§ 73b odst. 1 TŘ)
- zákaz vycestování do zahraničí (§ 77a odst.1 TŘ)
- ohledání nemovité věci (§ 79d odst. 1 TŘ)
- příkaz k domovní prohlídce (§ 83 odst. 1 TŘ) a prohlídce nebytových prostor a pozemků (§ 83a odst. 1 TŘ)
- nahrazení souhlasu zástupce ČAK s vydáním listin zajištěných při prohlídce prostor, kde se vykonává advokacie (§ 85b odst. 3 TŘ)
- otevření (§ 87 odst. 1 TŘ) a záměna (§ 87a odst. 1 TŘ) zásilky
- odposlech a záznam (§ 88 odst. 1 TŘ) telekomunikačního provozu a údaje o něm (§ 88a odst. 1 TŘ)

- předběžná opatření zákazu vstupu do obydlí, návštěv nevhodného prostředí, zdržování se na určitém místě, vycestování do zahraničí a konkrétně vymezené činnosti (§ 88m odst. 3 TŘ)
- nařízení vyšetření duševního stavu ve zdravotnickém zařízení (§ 116 odst. 2 TŘ)
- sledování osob a věcí, jímž je zasahováno do nedotknutelnosti obydlí či listovního tajemství (§ 158d odst. 3 TŘ)
- použití agenta (§ 158e odst. 4 TŘ)

Rozhodování o některých stížnostech (§146a TŘ)

- a) o vazbě, nejde-li o rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby bez přijetí některého opatření nahrazujícího vazbu,
- b) o žádosti o zrušení omezení spočívajícího v zákazu vycestování do zahraničí, o uložení předběžného opatření (§ 88m odst. 2), o tom, že se nepovolí setkání obviněného s poškozeným, osobou mu blízkou nebo jinou osobou (§ 88d odst. 2), nebo o žádosti o zrušení předběžného opatření (§ 88n odst. 3),
- c) zajištění věci, o níž nasvědčují zjištěné skutečnosti tomu, že je nástrojem trestné činnosti nebo výnosem z trestné činnosti, rozhodnutí o omezení takového zajištění nebo nevyhovění žádosti o zrušení nebo omezení takového zajištění,
- d) zajištění náhradní hodnoty, rozhodnutí o omezení zajištění náhradní hodnoty, nepovolení provedení úkonu týkajícího se zajištěné náhradní hodnoty, nebo nevyhovění žádosti o zrušení nebo omezení takového zajištění,
- e) změna důvod zajištění věci,
- f) zajištění majetku pro účely zajištění nároku poškozeného nebo omezení zajištění, nepovolení provedení úkonu týkajícího se zajištěného majetku, anebo nevyhovění žádosti o zrušení nebo omezení takového zajištění,
- g) zajištění majetku obviněného pro účely výkonu peněžitého trestu nebo trestu propadnutí majetku, rozhodnutí o omezení zajištění, nepovolení provedení úkonu týkajícího se zajištěného majetku, anebo nevyhovění žádosti o zrušení nebo omezení takového zajištění,
- h) zajištění majetku pro účely výkonu zabránění části majetku, rozhodnutí o omezení takového zajištění, nepovolení provedení úkonu týkajícího se zajištěného majetku, anebo nevyhovění žádosti o zrušení nebo omezení takového zajištění,
- i) rozhodnutí o uložení pořádkové pokuty (§ 66 odst. 1),
- ~~2)~~ rozhodnutí o zničení věci ohrožující bezpečnost lidí nebo majetku (§ 81b odst. 1), nebo
- k) rozhodnutí o nesplnění podmínek podle § 159c odst. 1,

Průběh přípravného řízení

- fáze postupu před zahájením trestního stíhání (tzv. prověřování)
 - policejní orgán
 - zahájení
 - sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení
 - provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů
 - skončení
 - zahájením trestního stíhání
 - jiným rozhodnutím
- fáze vyšetřování
 - vyšetřovací orgán
 - zahájení
 - usnesením o zahájení trestního stíhání
 - skončení
 - podáním obžaloby
 - podáním návrhu na schválení dohody o vině a trestu
 - jiným rozhodnutím

Policejní orgán vs. vyšetřovací orgán

Policejní orgán - § 12 odst. 2 TŘ

- a) útvary Policie ČR
- b) GIBS
- c) pověřené orgány Vězeňské služby České republiky
- d) pověřené celní orgány
- e) pověřené orgány Vojenské policie
- f) pověřené orgány BIS
- g) pověřené orgány ÚZSI
- h) pověřené orgány VojZpr
- i) pověřené orgány GIBS

Vyšetřovací orgán - § 161 TŘ

- a) útvary Policie ČR
- b) GIBS
- **c) státní zástupce**
- **d) kapitán námořní lodi při dálkových plavbách**
- e) pověřené orgány Vojenské policie

Lhůty v přípravném řízení

- ke skončení prověřování (§ 159 odst. 1 TŘ)
 - dva měsíce, jde-li o věc patřící do příslušnosti samosoudce, v níž se nekoná zkrácené přípravné řízení,
 - tři měsíce, jde-li o jinou věc patřící do příslušnosti okresního soudu
 - šest měsíců, jde-li o věc patřící v prvním stupni do příslušnosti krajského soudu
- ke skončení vyšetřování (§ 167 odst. 1 TŘ)
 - dva měsíce od zahájení trestního stíhání, jde-li o věc patřící do příslušnosti samosoudce,
 - tři měsíce od zahájení trestního stíhání, jde-li o jinou věc patřící do příslušnosti okresního soudu

Rozhodnutí v přípravném řízení

- v jehož důsledku se zahajuje řízení před soudem
- v jehož důsledku trestní řízení končí
- v jehož důsledku se trestní řízení přerušuje
- procesního charakteru

Rozhodnutí jimiž se zahajuje řízení před soudem

- obžaloba
- návrh na potrestání
- návrh na schválení dohody o vině a trestu

Rozhodnutí jimiž se řízení končí - prověřování

- odložení věci (§ 159a TŘ)
- konečné
 - odevzdání věci k projednání přestupku či kárného deliktu
 - je-li trestní stíhání nepřípustné
 - je-li trestní stíhání neúčelné (trest bez významu, byl potrestán v cizině)
 - je-li trestní stíhání neúčelné, neboť účelu již bylo dosaženo) -> jen SZ
- předběžné
 - nepodařilo se zjistit skutečnosti opravňující zahájení trestního stíhání

Rozhodnutí jimiž se řízení končí - vyšetřování

- postoupení věci jinému orgánu (§ 171 TŘ)
- zastavení trestního stíhání – obligatorní (§ 172 odst. 1 TŘ)
 - skutek se nestal
 - skutek není trestným činem
 - skutek nespáchal obviněný
 - trestní stíhání je nepřípustné
 - obviněný nebyl pro nepřičetnost trestně odpovědný
 - zanikla-li trestnosti činu
- zastavení trestního stíhání – fakultativní (§ 172 odst. 2 TŘ)
 - hrozící trest je bez významu vedle trestu již uloženého
 - obviněný byl již dostatečně potrestán v cizině
 - účelu trestního řízení již bylo dosaženo
- zastavení trestního stíhání je konečné

Rozhodnutí jimiž se řízení končí - vyšetřování

- tzv. odklony
- podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307 TŘ)
- podmíněné odložení návrhu na potrestání (§ 178g TŘ)
- mezitímní rozhodnutí – zkušební doba; osvědčí-li se obviněný/podezřelý, řízení je ukončeno s konečnou platností

- odstoupení od trestního stíhání (§ 70 ZSM)
- narovnání (§ 309 TŘ)
- řízení je ukončeno s konečnou platností

Rozhodnutí přerušující řízení - prověřování

- dočasné odložení trestního stíhání (§ 159b TŘ)
 - je potřeba objasnit trestnou činnost organizované zločinecké skupiny či jiný úmyslný trestný čin či zjistit jejich pachatele
 - nejdéle na dva měsíce, lze i prodloužit (nutný souhlas SZ)
- zvláštní ustanovení o dočasném odložení trestního stíhání (§ 159c TŘ)
 - obdoba institutu spolupracujícího obviněného před zahájením trestního stíhání
 - vybrané korupční trestné činy
 - není zakotvena diskrece SZ
 - v důsledku rozhodnutí o nestíhání *de facto* vylučuje trestnost

Rozhodnutí přerušující řízení - vyšetřování

- přerušení trestního stíhání (§ 173 TŘ)
 - a) nelze-li pro nepřítomnost obviněného věc náležitě objasnit,
 - b) nelze-li obviněného pro těžkou chorobu postavit před soud,
 - c) není-li obviněný pro duševní chorobu, která nastala až po spáchání činu, schopen chápat smysl trestního stíhání,
 - d) je-li obviněný dočasně vyňat z pravomoci orgánů činných v trestním řízení (§ 10) nebo je-li jeho trestní stíhání pro nedostatek souhlasu oprávněného orgánu dočasně nepřípustné,
 - e) jestliže dřívější řízení pro týž skutek proti téže osobě skončilo pravomocným rozhodnutím o přestupku a dosud neuplynula lhůta pro zahájení prezkumného řízení podle jiného právního předpisu, ve kterém může být rozhodnutí o přestupku zrušeno,
 - f) byl-li obviněný vydán do ciziny nebo vyhoštěn.

Rozhodnutí procesního charakteru

- široká škála
- rozhodnutí upravující průběh řízení
- rozhodnutí o zajišťovacích institutech
- rozhodnutí o vyšetřovacích úkonech
- rozhodnutí o operativně pátracích prostředcích
- atd.

Děkuji za Vaši pozornost!

JUDr. Jan Provazník, Ph.D.

Katedra trestního práva

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Veveří 70, 611 80 Brno

dv. č. 226

E-mail: jan.provaznik@law.muni.cz